

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenc, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Koroško vprašanje.

Iz peresa mladega slovenskega znanstvenika, docenta ljubljanske univerze dr. Frana Zwitterja, je pred tedni izšla pod gornjim naslovom razprava, ki zasluži našo pozornost. V prvem njenem delu ugotavlja pisatelj na podlagi ljudskih štetij in političnih volitev dejstvo, da je izmed 70.000 koroških Slovencev — toliko znaša število slovensko govorečega ljudstva v deželi — približno samo tretjina narodno zavedna. Voditelji narodno-zavedne tretjine so večinoma duhovniki, člani so kmečki posestniki, njena politika pa je pretežno konzervativna, katoliška. Ostali dve slovenski tretjini se nagibata k nemški orientaciji in to pod vplivom nemškega liberalizma in socializma. V drugem delu raziskuje pisatelj vzroke narodne nezavednosti navedenih dveh tretjin in navaja predvsem tri: alpskim deželam lastno domovinsko zavest (regionalizem), gospodarsko in politično premoč Nemcev, ki odtuja pomeščane slovenske sloje podjetnikov, trgovcev in obrtnikov, in visoko število kmečkega delavstva, ki si ga svoji socializem. Pisatelj končno stavi vprašanje, ali ni enostranska, v veri fundirana in od duhovnikov vodena narodna politika zavednih Slovencev sokriva razmerno visoke narodne nezavednosti koroških Slovencev.

Stvarna, brezstrastna razprava o vzrokih narodne nezavednosti, ki je nedvomno „koroško“ vprašanje, prijetno iznenadi bralca, vajenega strastnih argumentov tovrstnih nemških razlag. Ugotovitve prvega dela, podprte s številskimi izštetij in volitev, so izvzemši trditve o razmerno visokem številu kmečkega delavstva, ki bi zamogla veljati kvečjemu za zgornji, nemški del dežele, točne in neoporočne. Slovenci moramo računati z dejstvom, da sta dve tretjini naroda na Koroškem nezavedni, če naj se dokončno razveljavi plitka teorija vindišarskega naroda, ki slejkoprej straši v deželi. Smatramo pa za potrebno, da raziskavanjem o vzrokih nezavednosti dostavimo svoje mnenje.

Kjerkoli se srečata dva po značaju in kulturi različna naroda, mora priti do medsebojnega trenja, dotlej da se izoblikuje v obeh narodih bistveno si sorodna duhovnost ali pa da slabši narod podleže močnejšemu. Narodno trenje na Koroškem se začne s prvim dnem slovensko-nemškega sožitja in doseže svoj prvi zaključek, ko se naroda zunanje uravnovesita po vezani jezikovni meji, kar se je po pisateljevem mnenju zgodilo nekako koncem 18. stoletja. Druga polovica 19. stoletja je na Koroškem izpolnjena z razmahom borbenega nemškega nacionalizma, ki si je stavil za svoj konkretni cilj raznarodovanje Slovencev v deželi. Izrazito materialističnim težnjam nemštva je mladi, komaj se vzbujajoči slovenski narod zoperstavil svoj idealistični, krščanski svet. Od Einspielerja do danes je tako, da stoji v deželi materializmu nemštva krščanski idealizem Slovencev nasproti. V tej neenaki borbi sile proti pravici, meča proti križu, je moralo priti, da je na slovenski strani končno ostal samo še slovenski kmet in slovenski duhovnik, pač najidealnejša uda narodnega organizma. Naravno je, da je značaj narodne politike zato postajal izrazito konzervativen.

Ali bi koroški Slovenci zamogli na silo nemške ekspanzivnosti, spretno skrite v idealizem nekega domovinstva, odgovarjati s protisilo, kar bi v svojem bistvu pomenila liberalizem in socializem? V očigled dejstvu, da je na nemški strani kapital,

ugodje, protekcija in kar je še sličnega orožja v orožarni materializma? Ali ne bi bil manjši, gmotno slabši narod Slovencev predan popolnoma na milost in nemilost Nemcev, čim bi v svoji narodnosti začel iskati gmotno korist, katere bi si s svojo silo nikakor ne mogel izvojevati? Da bi bilo tako, potrjuje splošni pojav v evropskih manjšinah, da se nezavednost ustvarja povsod tam, kjer večinski narodi podpirajo raznarodovanje z vzbujanjem materialističnih instinktov. To potrujeta Mazurija in Alzacija, to na svoj način dokazuje izkušnja dunajskih Čehov.

Narodna nezavednost je otrok materialističnega svetovnega nazora. Da bi ob glasovanju Koroška pripadla k Jugoslaviji, bi se v deželi dogodil ope-

tovano drugod zabeležani slučaj, da bi se narodna nezavednost čez noč pretvorila v radikalen državni nacionalizem. Koroškim Slovincem v Avstriji pa bi vsako iskanje materialnih koristi iz narodne zavesti za časa Einspielerja in danes prineslo neizogibno propast.

Po naravnem zakonu je treba v duhovnem trenju dveh narodov vmesnega člana nezavednih. Z dnem, ko zmaga v koroškem nemštvu krščanski svetovni nazor nad nacionalizmom, je v deželi dosežen narodnostni sporazum. S prvim dnem tega sporazuma je v jedru tudi rešeno vprašanje narodne nezavednosti. V eminentno narodnem interesu je torej, da ta razvoj podpiramo s svojimi močmi mi v manjšini in z nami ves naš slovenski narod.

V znamenju realne politike.

Vteh dneh se je v svetu znova oživila želja miru. Povod za to je preokret v angleški politiki. V Londonu se spet uveljavlja politika, ki računa z dejstvi. Generalu Francu v Španiji so dali Angleži vedeti, da pod gotovimi pogoji niso protivni nacionalni Španiji, in so že imenovali za Španijo svoje diplomatske zastopnike, ki jih previdno imenujejo agente. V Berlinu so te dni poslali lorda Halifaxa, ki naj pripravi zblizanje z Nemčijo. Doma pa so sprejeli belgijskega kralja Leopolda, ki naj bi pripravil sporazum med fašistično Evropo in zahodno demokracijo. Tudi Francozi računijo z dejstvi, njihov zunanji minister Delbos je odklonil sovjetsko povabilo v Moskvo. Vzroke nenadnega preokreta je treba iskati predvsem v razrvanih notranjih prilikah v sovjetski Rusiji, katere ugled je po krvavih pokoljih nekdanjih Leninovih pristašev utrpel veliko škodo. Tako je ostala tudi bruseljska konferenca, ki naj bi ustvarila mirovne predpogoje na Daljnem vzhodu, samo pri posvetovanjih. Japonska je Kitajcem tudi že javila svojo glavno zahtevo, naj pristopi Kitajska h protikomunistični zvezi.

Bolj kot kedaj se odločuje bodoča usoda Evrope in sveta v Rimu, Berlinu in Tokiu. Svetovni fašizem koraka. Krogu fašističnih držav se je sedaj pridružila že Brazilija in baje bodo njenemu vzgledu sledile še druge južno-ameriške države. Kako se bo izravnotežena Evropa izravnavala poslej, bomo kmalu videli. Danes se politična tehtnica nagiba vsekakor k fašizmu.

Jugoslavija in evropski fašizem. Ljubljanski „Slovenec“ je priobčil poluradno poročilo, ki podaja stališče Jugoslavije do evropskih taborov. V njem se med drugim pravi, da „smatra Jugoslavija boljše vize za smrt reda in miru v državi in zato pozdravlja sporazum Italije—Nemčije—Japonske kot učinkovito sredstvo proti komunizmu, ki bo posredno branilo tudi Jugoslavijo pred komunistično nevarnostjo... A Jugoslavija ne želi biti vmešana v razna trenja med velikimi državami, ki zaradi križajočih se svetovno-političnih interesov ustvarjajo med seboj zveze in protizveze. Jugoslavija ne želi pripadati nobenemu taboru, ki v zadnjem času tako ostro ločijo velesile“.

Zunanji minister ČSR Krofta je govoril minuli teden o mednarodnem položaju. Med drugim je omenil, da dobivajo dvostranske državne pogodbe premoč nad Zvezo narodov in da je zato le malo upanja za mir v Evropi. Francija in Anglija sta šli v prizadevanju za mir tako daleč, da sta ga hoteli rešiti celo s koncesijami. O propadanju Male

antante ni govora, njene vezi se le še bolj utrjujejo. Zbližanje Češke s sosedi je v ugodnem razvoju, z Avstrijo jo veže stara politika prijateljstva. V pogledu svojih narodnih manjšin se bo Češka držala obvez iz mirovnih pogodb. H koncu je minister poudaril zvestobo Masarykovemu delu, ki tirja enotnost v zunanji politiki in v obrambi domovine.

Protiverski boj v Nemčiji čimdalje ostrejši. Listi poročajo, da bo v rajhu izklicana narodno-socialistična državna cerkev. Katoliški in protestantski cerkvi bo prepovedano zbiranje davkov ter odrečena vsaka javna podpora. Država namerava poteh poročilih zaseči del cerkvenega premoženja, obe Cerkvi policijsko nadzorovati in preprečiti njune stike z inozemstvom. „Nas katoličane smatrajo v Nemčiji poleg komunizma za drugega največjega sovražnika države,“ je izjavil rottenburški škof Sproll!

Težkoče ljudske prehrane v Nemčiji. Nemška vlada vedno spet poziva ljudstvo, naj štedi z živili. Nedavno je izšla odredba, da se mora pšenična moka mešati s koruzno, ržena s krompirjevo, maslo za pecivo pa se nadomesti z ribjo salo. Prepovedana je tudi uporaba smetane za pecivo. Listi objavljajo članke, da bo treba kruh bolj spoštovati in uporabljati več krompirja, zato pa se v večji meri odreči mesu in masti. Prepovedana je tudi prodaja kruha, ki ni vsaj en dan star. Na ta način si hoče Nemčija prištediti deviz za nujnejši uvoz.

Kaj bo storil Stalin sedaj? Iz Moskve je dospelo poročilo, da je Stalin odstranil zadnjega moža stare Leninove garde komisarja Bubnova. S tem je bržkone Stalinova krvava kampanja končana, ves državni in strankin aparat je v rokah ljudi, ki Lenina niso niti poznali in ki niso sodelovali pri zgradbi sovjetske Rusije. Stranka in država zadobita povsem nov značaj, po 20 letih sovjetskega režima spominjajo na Lenina samo še nekateri odstavki strankinega in državnega programa. Kmalu bomo videli, ali hoče Stalin igrati vlogo rdečega Napoleona.

Državni udar v Braziliji. Brazilski zvezni predsednik Vargas je prehitel predstoječe predsedniške volitve. V noči na 11. november je proglasil novo državno ustavo in napovedal avtoritarno ureditev Brazilije v stanovsko državo po italijanskem vzorcu. Proglasil se je za najvišjega zakonodajca ter bo odslej sam vodil notranjo in zunanjo politiko. Ob strani mu bosta stala narodna skupščina, katere člane volijo občinski sveti, in zvezni svet, ki sestoji iz imenovanih zastopnikov zveznih držav. Predsednik je še napovedal, da bo ob času o ustavi glasovalo ljudstvo v posebnem plebiscitu. — S podporo vojaških krogov je pred-

sedniku državni udar uspel. V državi vlada mir, medtem ko so vznemirjene zunanje sile, ki vidijo v razvoju Brazilije vpliv italijanskega in nemškega fašizma.

Kako je s kitajskimi misijoni? Kitajsko misijonsko središče Zi-Ka-Wei, ki se nahaja pred vratni Šangaja, doslej ni utrpelo škode. Zavodi in šole delujejo ko prej. Misijonska postaja hkrati sprejema begunce in jim nudi hrano in prenočišče, jezuiti in sestre pa skrbijo za ranjence in bolnike. Pač pa so v Šangaju uničene dragocene misijonske ustanove, tako sirotišnice, delavnice i. dr. Kitajci misijonarje kot tujce sicer nadzorujejo, a jim v očigled njihovem karitativnem udejstvovanju dovoljujejo ugodnosti.

Ostala politika. Na Češkem bodo zvišali davke, da dobijo novih sredstev za oboroževanje. — General Goering obišče Avstrijo. — Med republičicami Domingo in Haiti je prišlo do obmejnega klanja, pri katerem je bilo razmesarjenih 1000 ljudi. — Rumunija je dobila novo vlado. — Na Vorošilova, sovjetskega vojnega komisarja, je bil izvršen atentat, ki je ostal brez posledic. — Italijo je posetila večja skupina Japoncev, da si ogleda vse njene pomembne ustanove. — V Tripolisu v Afriki se je vršil veličasten evharističen kongres. — Bajе bo Braziliji sedaj sledila Kuba in proglasila stanovsko ustavo. — Anglija je v Palestini z 18. novembrom razglasila vojno stanje, ker nemiri naraščajo. — Na Filipinah je vsled silnega tajfuna postalo 3000 ljudi brez strehe. — Umrl je bivši angleški min. predsednik Ramsay MacDonald. — Pri mestu Mannheim v Nemčiji je treščilo na tla prometno letalo. 10 oseb je mrtvih. — V Bolgariji so pridelali letos 30 milj. kg tobaka. — Francoski zunanji minister je odklonil sovjetsko povabilo, naj poseti Moskvo. — Moskovska vlada je v Rimu protestirala vsled pristopa Italije h protikomunistični zvezi.

Koroškim Slovincem gre sijajno, trdijo „Wiener Neueste Nachrichten“ v uvodniku z dne 10. t. m., v katerem primerjajo naš položaj s položajem kočevskih Nemcev. „Na Koroškem je v veljavi svobodna izjava k narodni pripadnosti, starši svobodno odločujejo o šolski vzgoji — na Koroškem lahko vsak svobodno ustanavlja svoje šole — tam deluje 14 jezikovnih tečajev — verouk se v utrakvističnih šolah, katere obiskujejo Nemci in Slovenci, poučuje skoroda samo slovensko.“ O čemer so se v nedavnem manjšinskem sporazumu dogovorili Nemci in Poljaki, to je po mnenju dunajskega nacionalnega glasila na Koroškem že davno izvedeno. — Čemu torej briga zvezne vlade, da ugodí upravičenim slovenskim težnjam, čemu Veiterjevi predlogi za narodnostni sporazum, čemu pobuda šolskega ravnatelja Legata za nujno preosnovo utrakvističnega šolstva,

ko pa je pri nas vse v najlepšem redu? Samo nacionalni Nemci imajo prav, ker nič ne slišijo in vidijo!

„Kako dolgo še?“ Z uvodnikom navedenega naslova so celovške „Freie Stimmen“ v nedeljski številki počastile ljubljanskega „Slovenca“ in pravijo med drugim: Kako naj si razlagamo, da je ljubljanski „Slovenec“, kateremu gotovo doslej nismo smeli očitati prevelikih simpatij za jugoslovansko državo, baš v koroškem vprašanju v zadnjem času začel jako spretno govoriti ne o slovenskem, marveč o jugoslovanskem problemu. ... Mi („Freie Stimmen“, op. prev.) bomo pozneje nakazali, v kakšne nevarnosti se podaja jugoslovanska država, če se po slovenski propagandi pusti zavoditi v problem, ki obstoja samo v domišljiji vodilnih nacionalnih slovenskih politikov. — Uvodnik zaključí s „presenetljivim“ stavkom, „da je na času, da se ostreje ogleda delovanje ljudi, ki na ta način zastrupljajo javno mnenje onstran meja in ki — sedijo v naši deželi“. (Sedaj torej smemo pričakovati lekcijo dopisnika celovških „Freie Stimmen“ ljubljanskemu „Slovincu“ o pravem jugoslovanstvu. Op. prev.)

Na tečaju mladih voditeljev.

Smelo smemo zapisati: slovenska koroška mladina vstaja in stopa skozi dobro prosvetno šolo v svojo dobo, kateri bo utisnila pečat krščanske, slovenske miselnosti. To ne bo mevžasta, kompromisarska mladina, marveč rod iz jekla in kremenca, ki si bo sam koval svojo usodo. — Nad 70 fantov in mož je ob otvoritvi jesenskega prosvetnega tečaja pozdravil predsednik osrednje organizacije ter z radostjo ugotovil, da so — razun ene — zastopane vse pokrajinske celice našega kulturnega aparata.

Govornik-duhovnik je vodil najprej v veličastni svet krščanstva, preobrazujočega nraavnost in kulturo, gospodarstvo in politiko ljudstev sveta, povdaril je zakramentalno življenje kot osnovo vsakega narodnega preporoda ter v drugem delu krščanstvu zoperstavil židovskega duha, ki kljub poznanju Kristusa prevrača red vrednot in se izgublja v nižinah in nizkotnostih. — Iz drugega predavanja je pred tečajniki vstal lik koroškega Slovenca — Andreja Einspieler-ja — ki je v letih triumfa brezverskega, liberalnega in kapitalističnega duha na naših tleh dvignil prapor krščanske in slovenske miselnosti ter s svojo neustrašenostjo preprečil, da bi bil preteči pogubni val pogazil našo zemljo in naš rod. — Razgledu okoli nas je bil posvečen tretji govor. „Zainteresirani smo na razvoju

države in dežele, vse javno organizirano in neorganizirano življenje dežele ne more in ne sme mimo nas, ne da bi upoštevalo naše težnje in pravice. Iz rastočega zanimanja zunanjega sveta za naše vprašanje mora končno vzkleti in se uresničiti naša narodna pravica!“ je dejal govornik in povdaril v tej zvezi še našo nadaljno veliko dolžnost sgraditve nove države in utrditve našega narodnega življenja. Sledeči, nenavadno živahni razgovor je bil že sam po sebi jasen dokaz, kako silna je v mladem rodu želja po poglobitvi in razširitvi našega kulturnega življenja. Kljub neštetim nevšečnostim in neprijetnostim — morda celo vsled njih — hoče narod življenja, ki ga bo urejevala in vodila vekovita in naravna pravica.

Uvodni referat drugega dne je tečajnike vodil v veliki svet, ki se krivi pod težo nerešenega gospodarskega, državnega in narodnostnega vprašanja in ki niti danes noče razumeti, da se je treba vrniti v prvotno, krščansko miselnost, če naj se spet vrne na svet red in mir. Zdrav, veder optimizem je zvenel iz govornikovih besed, da morajo sodobne blodnje komunizma in fašizma končno voditi ljudstva v lepši življenski nazor. — Naslednji govornik je ponazoril pretresljivo sodobno duhovno borbo sveta na enem, nemškem narodu, ki v večjem delu v rajhu sledi sebičnim narodnim težnjam in si pripravlja novo, morda še bridkejšo preizkušnjo in ki skuša v Avstriji podrediti svojo narodno ljubezen zvestobi do Boga in cerkve in si tako zagotoviti lepši svoj obstoj. Zgodovina nemštva zadnjega stoletja je — tako je govornik povdaril — šola za vsako drugo ljudstvo. — V izvajanjih sledečega referenta o Kreku, tem božjem beraču in narodnem služabniku, tem vsestransko oblikujočem možu, je bil tečajnikom izklesan vzorni in vzgledni Slovenec, za kakoršnim naj bi stremeli vsi.

Popoldan drugega dneva je bil posvečen stoterim vprašanjem vsakdanjega narodnega življenja, zajetega v občino in faro, v vas in društvo. Ne slučajno je tečaj zaključilo predavanje o potrebi visoke slovenske kvalitativnosti, skatero edino bo tudi v bodoče možno mojstriti naš narodni položaj. Sestankov, izobrazujočih duha in srce, v društva! je navdušeno zaklical predsednik mlademu narodu in razgrnil pred tečajniki načrt bodoče naše prosvete, iz katere naj izide rod, ki si bo priboril sam po svojih močeh lepši prostor na soncu.

To je bil kulturni parlament slovenske koroške mladine, otvarjajoč novo prosvetno sezono po naših vaseh in dolinah. Da bi bil njegov sad zdrav in koristen!

PODLISTEK

Juš Kozak:

Beli mecesen.

(25. nadaljevanje.)

„Lovski pes se je zatekel k meni!“
Zasmeljali so se. Posedli so krog ognja. „Martin, tebe smo izbrali!“

„Letos bo šlo trdo, vse je proti nam,“ je dejal.
„Tako smo sklenili.“

Martin je vstal. Držal je puško v rokah in jih resno motril.

„Zakletva nas veže!“ — „Tako je!“

„Zoper postave in zakone!“ Molče so pritrjevali.

„V življenju pomoč, po smrti spomin!“ Mlajšim je bilo tešno pri srcu.

„Kjerkoli pade eden izmed nas ali če mu smrt namenjena v skalah, tam mu bo znamenje na grobu!“

Nato so vstali vsi in ponavljali besede za Martinom: „Jezik je skala, srce je orel, pogled je blisk, želja je plaz!“

„Še znamenje nam daj, Martin!“

Pomislil je in se spomnil samotnega drevesa gori na planoti.

„Mecsnova veja naj bo! Lanska za spomin, letošnja za grob!“

Posedli so in se menili.

„Prvi strel je tvoj, Martin!“

Pozno v noč so se razšli in vez je bila sklenjena. Martin je bil izbran za stražarja in vodnika pod pečinami.

To noč ni spal. Srce mu ni dalo miru. Zalesketalo se je na vrhovih, ko je pogledal skozi nizko okence. Gozd je sanjal jutranje sanje.

Vstal je in vzel puško. Za skalo pod steno je izginil. Izbrisal je sled ter jo zmešal kot štrečno. Kmalu je vstajala njegova podoba nad belimi robovi. Sneg je bil trda skorja, po kateri se je hitro vzpenjal. Vedel je za gošarjevo pot. Pod robom strmega grebena ga je čakal.

Dolina se je kopala v megli, zemlja je molčala. Nad snegom je plesalo solnce, da je omamljalo vid.

Po ozki stezi je prihajal gošar. Med njim in Martinom je zijala globel. Škrlatno je zažarelo Martinu v očeh. Počasi je hodil starec, nosnice so napeto lovile veter, ni pa dihnil.

Tam pod Zeleniškim Špicami se je pasla čreda. Mladi gamzi so se igrali za materami. Hudomušno so si nagajali in se škropili s snegom. Postavni samci so iskali ljubezni. Hodili so ponosno in modro. Ljubezen je bila neusmiljena.

Tja gori se je namenil gošar, stari, izkušeni gamz. Porogljivo je pogledal čredo.

Martina je zapeklo. Po snegu par skokov in zopet je počenil za pečino. Žival ga ni slutila. Oči so sledile sleherni kretnji. Že se je čreda obrnila kvišku, ko se je pojavil gošar na stezi.

Par močnih samcev se je ozrlo. Vsi so obstali. Samice so gledale in se pritajeno ter zapeljivo

ozirale proti staremu izobčenju. Divje je utripalo Martinu srce.

Gošarju se je naježila brada in povetil je glavo. Solnce mu je oblivalo močni tilnik, prsa so se mu širila.

Martin se ni smel več ganiti. Napel je petelina in čakal. Oko je sodilo razdaljo.

Mlad samec, ljubljenec najlepše med samicami, se je obrnil proti gošarju. Zasmehljivo se je bližal gošar, glava mu je skoraj rila po snegu.

Ko so lesketali vsi vrhovi v ščemeči luči, sta planila. Rogovi so se zagozdili. Mladega je vžigala ljubezen, starega obup in zasmeh. Oboževana samica je iskala pod snegom, zdaj pa zdaj je okrenila ljubko glavico.

Trdo sta se prijemala. Stari gošar se je umikal njimi nogami se je uprl ter nagnil glavo. Ta hip in mladi je naskakoval, pijan od veselja. Tedaj je začutil stari pod seboj trdo skalo. Z močnimi zadje izbral njegov sovražnik.

Napeto sta se zopet zgrabila. V bok mu je nameril mladi sovražne roge. Kakor bi trenil, je stari naskočil, se izognil sunku, in že so se zasadili rogovi do temena nasprotniku v trebuh. Visoko se je vzpela plemenita žival, pogledala v solnce in oči so osteklenele. Zdrsela je v globino.

Ponosno je planil gošar z okrvavljenimi rogovi proti samici. Ples ljubezni ga je zvalil. Deviško sramežljivo se mu je umikala. On pa je zbesnel. Prskal je, da je beli sneg škropil vanjo. V sladkem pričakovanju ga je vabila s seboj. Čreda se je plašno umikala višje.

Die Kärntner Slowenen in Vergangenheit und Gegenwart

Die Agitation für und gegen den slowenischen Unterricht

Der Schreiber dieser Zeilen wurde öfters außerhalb des Landes von Leuten, die sich für Kärnten interessierten, über die Verhältnisse an der Volksschule befragt. Wenn man erzählte, wie hier an keiner einzigen der für die Slowenen bestimmten Schulen (heute sind es ihrer achtundneunzig Volksschulen im slowenischen Territorium) auf Grundlage der Muttersprache der Kinder unterrichtet werde, daß der größere Teil der Lehrer der slowenischen Sprache überhaupt nicht fähig sei, daß hier eine große Reihe von Schulen nicht einmal aufs slowenische ABC-Buch reflektiere, dann wurde das Gespräch gewöhnlich kurz abgebrochen: „So was gibt es nicht!“ Der Bericht-erstatte wurde nicht ernst genommen. Allein was sonst unter geordneten Verhältnissen nicht vorkommt, besteht in Kärnten nun schon seit fünfundsiebzig Jahren. Und die Dinge sind seither nicht besser, sondern immer schlimmer geworden. Der Hauptgrund lag in den politischen Verhältnissen. Der deutsche Liberalismus sah in der Germanisierung Kärntens ein erstrebenswertes Ziel. Diesem Ziele sollte das politische Niederhalten der Slowenen Kärntens dienen, das umsomehr, als diese Volksgruppe immer an der Seite ihrer Priester stand und treu zur Kirche hielt. Der Freisinn war und ist nicht geneigt, seine starke Position aufzugeben. Wenn schon, wie berichtet, bis zu den siebziger Jahren slowenische Volksschulen im Lande bestanden, so waren dieselben gering an Zahl und mangels eines Schulzwanges schwach besucht, so daß damit ein nationales Bewußtsein unter den Slowenen nicht geweckt wurde. Nachdem seit 65 Jahren das deutsche Schulwesen durchgegriffen hat und eine Bevölkerung herangezogen worden ist, die nichts liest, nichts denkt, die national völlig gleichgültig ist, hat ein nationales Befragen der Leute noch weniger Sinn. Sie wissen nicht, um was es geht. Das war denn der Leidensweg der Petitionen. Der Seelsorgeklerus kämpfte und kämpft mit den Schwierigkeiten eines verschrobenen Unterrichtes. Der Religionsunterricht erfordert insbesondere im Katechismusunterricht eine bedeutende sprachliche Ausbildung, welche den slowenischen Kindern durchaus mangelt, wenn sie nicht aus Familien sind, welche sich selbst zur slowenischen Lektüre durchgerungen haben. Die normale Predigt verlangt vom Zuhörer eine bedeutende sprachliche Vorbildung, die der slowenischen Bevölkerung vielfach abgeht. Der Freisinn merkte, daß er mit seinem Vorgehen einen Doppelerfolg erziele; er germanisiere und entfremde die Bevölkerung der Kirche, dem religiösen Leben. Der Klerus betrat den Weg der Petitionen. Er sammelte Unterschriften, belehrte die Leute über die Notwendigkeit einer muttersprachlichen Schule, die Leute unterschrieben. Nachträglich kamen die politischen Gegner. Da schon immer im slowenischen Gebiete eine gewisse Anzahl deutscher Intelligenz, wie politische Beamte, Gerichtsbeamte, Ärzte, Advokaten, Kaufleute und Gewerbetreibende sich fand, war es selbstverständlich, daß diese politisch und national sehr ausgereifte Volksschicht jedesmal die Bevölkerung zu Gegenpetitionen bewog. Allein auch Leute, die zuerst unterschrieben, unterschrieben auch das zweite Mal. Der freisinnige Agitator kam mit der Unwahrheit, **der Pfarrer wolle nur den slowenischen und wolle keinen deutschen Unterricht.** „Die Kinder werden das Deutsche nicht lernen, sie werden nicht zu den Studien kommen, sie werden beim Militär furchtbar leiden, sie werden sich in den Ämtern nicht verständigen können.“ Der einge-

schüchterte Bauer verstand das nicht und unterschrieb. In diesem Kräftespiele hatte es der Freisinn leicht, sich auf die Bevölkerung zu berufen und zu behaupten, das Volk selbst wolle eine Schule mit dem Unterrichte auf Grund der Muttersprache nicht. Überdies gab es überall Leute, die in irgendeiner Weise vom Freisinn abhängig waren. Massenhaft waren die Bauern in ihrem Holz- und Streubezuge von den Vögten der deutschen Herrschaften abhängig. Im Landtage wurde der Gegenstand nie gründlich behandelt, auch hier war die Vertretung der Slowenen völlig unzureichend und ungerecht. Bei einer der Volkszahl entsprechenden Anzahl von Abgeordneten hätte sich ja was erreichen lassen. Es ist zu verwundern, wie sich unter solchen Schwierigkeiten dennoch eine unverwüsthliche slowenische Partei im Lande gebildet hat, die sich auch ihrer nationalen Pflicht immer klarer bewußt wurde. Dem Außenstehenden wird der Verfall der Zahlen bei den Volkszählungen unbegreiflich erscheinen. Man könnte es aber begreiflich machen, wenn man einmal das Volk nach seinem — religiösen Bewußtsein zähle. Es sind im Lande viele Katholiken — aber nur in den Taufbüchern. Hätte man vor Dollfuss eine Zählung veranstaltet: Katholiken — Freisinnige — Sozialdemokraten — Kommunisten, wie viel Katholiken hätte man etwa in Kärnten oder in Wien gezählt? Das Ergebnis wäre noch viel unfaßbarer, als die nationalen Zahlen in Kärnten. Die Religion tritt an den Menschen mit unnachgiebiger Forderung zum Bekenntnisse. Man kann dem Slowenen keinen Vorwurf machen, wenn er sich als Deutschen zählen läßt, es ist das eine Mimikry die wir vielen nicht verargen dürfen. In Amerika zählen sich Deutsche nach Millionen als Engländer. Man kann also unter solchen Umständen die Entscheidung über die Schule nicht ganz den Eltern überlassen, weil damit das Schulwesen rücksichtslos politischen Parteien geopfert wird.

Hiezu noch etwas aus der jüngeren Geschichte der Kärntner Schule. Ein Teil des Ortsschulrates der Schule in Haimburg faßte im Herbst 1936 den Beschluß auf Entfernung der slowenischen Fibel aus der Schule. Diesen Beschluß hatte der Schulleiter ohne Befragung der vorgesetzten Schulbehörde durchgeführt. Auf das hin richteten 75% der Erziehungsberechtigten eine Petition an die Landeshauptmannschaft in Klagenfurt um Beibehaltung der slowenischen Fibel. Bald darauf wurde von der Gegenseite eine von 81% der Erziehungsberechtigten unterschriebene Eingabe eingereicht. Eine Erledigung von Seiten der Landeshauptmannschaft ist in der Zeit vom 2. Februar 1937 bis Ende Oktober 1937 nicht erfolgt, wohl aber faßte eine untergeordnete Schulbehörde den Beschluß, daß trotz Abschaffung der slowenischen Fibel der „doppelsprachige Charakter“ der Schule Haimburg erhalten bleibe.

Der gegenwärtige Unterricht an den slowenischen Schulen und seine Folgen

Es ist bekannt und immer wieder von der Lehrerschaft beklagt worden, daß die Arbeit an den utraquistischen bzw. den ganz deutschen Schulen im slowenischen Gebiete viel schwerer ist, als im deutschen Landesteile. Wenn die Arbeit schwerer ist, kann der Erfolg nur geringer sein. Man muß sich aber wundern, daß sich nie die Lehrerschaft gegen die Tyrannei der politischen Partei erhoben hat und sich nie auf den Standpunkt stellte, daß der Unterricht in der Volksschule mittels der Muttersprache der Kinder erteilt werden müsse. Vielleicht ist die Sache in vertraulichstem Kreise bisweilen erörtert worden, aber man hatte nicht den Mut, mit dem guten

Willen in die Öffentlichkeit zu treten. Der Schreiber dieser Zeilen sprach einmal beim Landesschulinspektor Hofrat Benda vor, ob es denn nicht möglich sei, die Frage der slowenischen Volksschulen ruhig zu besprechen und der Muttersprache der Kinder einiges Recht zu geben. Herr Benda erwiderte darauf: „Wenn man das uns Pädagogen überließe, wir hätten es schon längst geordnet, allein da mengen sich immer die Politiker hinein.“ Damit ist zugestanden, daß die sprachliche Einrichtung der bezüglichen Schulen nur einem gewissen politischen Zwecke dient, nicht mehr dem allgemeinen Wohle des Volkes. Und dieser politische Zweck war übel genug: die Slowenen von Kärnten sollten entnationalisiert und für den Geist des Freisinnes erzogen werden.

Nach dem Plebiszite ist eine größere Zahl von slowenischen Geistlichen nach Jugoslawien abgewandert. Da entstand die Notwendigkeit, slowenische Pfarren mit deutschen Priestern zu besetzen. Nach Grafenstein kam ein deutscher Pfarrer, Hochw. H. Dicker. Offenbar hatte dieser Herr die Möglichkeit, den Unterricht slowenischer Kinder in der deutschen Schule mit dem Unterrichte deutscher Kinder zu vergleichen. Es erschien darauf in der „Reichspost“ ein Aufsatz „Analfabetenzucht“ in Kärnten mit dem Faksimile eines Aufsatzes. Den Kindern wurde in der vierten Klasse die Aufgabe gegeben, ein kleines Erlebnis zu beschreiben. Das abgedruckte Exempel stammte von einem gut begabten 12jährigen Buben namens Martinz und wies die vollständige Unfähigkeit des Knaben auf, sich irgendwie auszudrücken. Analfabetenzucht nannte man das. Man mache doch einmal die Probe in allen neunzig Schulen und wird nur dieselbe Erfahrung machen müssen. Ein ähnliches Experiment machte noch vor dem Kriege der Pfarrer von St. Jakob im Rosental und veröffentlichte in slowenischen Blättern den Erfolg oder Mißerfolg dieses Versuches. In den freisinnigen Zeitungen wurde dem Pfarrer der Vorwurf gemacht, daß er seine Kompetenz überschreite.

Wie unbeholfen ist doch ein großer Teil der Bauernkinder, wenn sie zur ersten Klasse in die Schule kommen. Sie brauchen vielfach geradezu noch eine Kindsmagd. Man hat am Lande ja keine Kindergärten. Die Bäuerin hat in ihrer unendlich vielen Arbeit nicht Zeit, sich mit dem Kinde viel abzugeben. Noch übler ist es mit den armen ledigen Kindern der Dienstmägde und Arbeiterinnen. Immerhin hat das Kind zuhause sprechen gelernt und kommt mit einem reichen Schatz von Worten und Begriffen zur Schule. Allein diese Worte sind slowenisch. Nun kommt der Oberlehrer. Meist muß er die Kleinen nehmen, er ist erfahrener und ohne sein Geschick wäre überhaupt jeder Unterricht unmöglich. Nun beginnt der deutsche Unterricht! Nicht ein Unterrichten auf Grund der Muttersprache, sondern ein deutscher Sprachunterricht und nichts weiter. Es gibt viele Familien, welche dieses Elend kennen und sich zuhause bemühen, den deutschen Sprachunterricht zu ergänzen.

Es gibt unter den Kindern besonders begabte, und diese werden die deutschen Worte sehr bald los haben, aber die Mehrzahl ist das nicht. Was ist dann mit den anderen? Man weiß es aus den Taubstummenanstalten, daß der Mensch, der sprachlich behindert ist, auch geistig zurückbleibt — und verblödet! Wo dem Taubstummen die Sprache wieder gegeben wird, tut sich sein Geist auf und sein Gesichtsausdruck formt sich zur Freundlichkeit und Gefälligkeit. In der fremdsprachigen Schule werden die slowenischen Kinder sprachlich aufs schwerste behindert, sie wer-

den zwar nicht ganz blöd, allein ihre Entwicklung nimmt sprachlich und seelisch nicht jenen Fortgang, den sie hätte nehmen müssen, wenn nicht eine rücksichtslose und herzlose Politik sich eingemengt hätte. Das Kind hat ja doch zuhause noch eine Sprache, die es fröhlich zwitschert. Es erlernt wohl auch rasch eine Menge deutscher Worte, aber für das Leben hat ihm die kurze Zeit der Volksschuljahre nur ein sprachliches Konglomerat gegeben, mit dem das Volk nirgends zurecht kommt und überall zurückbleibt; es kann die deutsche Sprache nicht und kann das Slowenische nur im Dialekte, versteht die feineren Gedankengänge nicht und steht in der Welt da nicht viel besser als der volle Analphabet. Dazu bringt das Volk nicht die schweren Opfer für die Schule! Man weiß, auch die Physiologie bestätigt es, daß Organe, die nicht entsprechend benützt werden, verkümmern. Das slowenische Kind entwöhnt sich in der deutschen Schule auf die Worte des Lehrers achtzugeben und sein Gehörorgan verkümmert. Es wird zwar nicht taub, aber die Saite spricht nicht an den Ton des sprechenden Lehrers an. Wer Gelegenheit hatte im Leben in ein fremdsprachiges Land zu kommen, weiß, wie mühsam es ist, auch bei ziemlicher Sprachkenntnis, einen ganzen Tag die fremden Worte von den Lippen der anderssprachigen Leute herabzufangen.

Man lernt Latein im Gymnasium stundenweise und Niemandem ist es noch eingefallen, den Studenten alle Gegenstände lateinisch vorzutragen. Studenten und Professoren würden seelisch es nicht ertragen. Aber die Kleinen der slowenischen Volksschulen unterzieht man dieser Folter! Rücksichtslos, herzlos, weil eine Politik es so haben will! Der Erzieher soll dem Zöglinge Freund sein! Das Kind soll ein Wohlwollen des Lehrers empfinden und ihm zugehört sein. Man hat oft den Professoren der Mittelschulen den Vorwurf gemacht, daß sie die Schulen nur zu einer Drillanstalt gemacht und es nicht verstanden haben, die Studenten zu gewinnen. Viel mehr müßte der Volksschullehrer Kinderfreund sein und den Kindern das Heim ersetzen. Wie soll denn das geschehen, wenn der Lehrer zum Kinde nur in einer fremden Sprache spricht? Ganz unmöglich. Und wenn sich eine Lehrkraft doch bemüht, muttersprachlich an die Kinder heranzukommen, was dann? Dann bekommt sie einen Verweis vom Vorgesetzten. Das geschah in Nötsch: Eine deutsche junge Lehrerin bemühte sich mit Erfolg, die zweite Landessprache zu erlernen. Bei der Inspektion benützte sie diese Kenntnis, um den slowenischen Kindern in ihrer Muttersprache vorwärts zu helfen. Darauf fuhr sie der Inspektor an: „Bedenken Sie, daß Sie an einer deutschen Schule sind!“ Namen des Fräuleins und des Inspektors stehen zur Verfügung. Der Lehrer bleibt den slowenischen Kindern fremd. Er wird sie infolgedessen schwer richtig behandeln und beurteilen. In die Schule L. schickte auch der bewußte slowenische Bürgermeister seine zwei Kinder. Der freisinnige Oberlehrer ließ beide Kinder die Klasse wiederholen. Die Lehrerin, zu der sie nachher kamen, erzählte dem Schreiber dieser Zeilen: „Mir tun die Kinder leid, sie sind ja doch so gescheit und lieb!“ Es geht nicht an, daß gescheite, gut erzogene Kinder irgendwo zurückbleiben müssen, bloß, weil sie Slowenen sind. Für das Aufsteigen kann und darf nur ein Maßstab angelegt werden, der für die slowenischen Durchschnittskinder anwendbar ist. Es ist auch bekannt, daß die slowenischen Kinder vom Besuche der Hauptschule zurückgehalten und in die Abschlußklassen für minder Begabte eingeteilt werden, bloß weil ihnen der Gedankendruck fehlt, zu dem sie sich in der ganz deutschen Schule nicht entwickeln konnten. Man möge das slowenische Volk nicht zu den Lasten der Hauptschule heranziehen, wenn diese Schule für die slowenischen Kinder unzugänglich ist.

Der fremdsprachliche Unterricht ruft bei den Kindern einen seelischen Widerspruch hervor. Es wird von den Elbeslawen berichtet, daß sich die ersten Missionäre wie anderswo bemühten, dem Volke die lateinischen Gebete

einzubläuen: Kyrie eleyson, Kriste eleyson sollten sie beten lernen, obschon es so einfach gewesen wäre, das Volk zu lehren „Gospod usmili se nas“! Der Missionär mußte aber erfahren, daß die Volksmasse mit dem Gebete ihren Spott trieb und betete „V grmi volša“ — die Erle steht im Busche! Der Gebetsunterricht hatte sich — wie man sagt — gewaschen! Immer wieder werden fremde Worte an Muttersprachliches anklängen und gewisse Gedanken wachrufen, die einen ganz anderen Sinn haben als es der fremdsprachliche Lehrer gemeint hat. In einer Volksschulklasse wurde von einem „Landedelmann“ gelesen: dedel heißt aber Mandl und lan heißt Lein. Die Kinder machten sich ein Spottgebilde eines Leinmandls aus dem Landedelmann und lachten über die Lektüre. Der Lehrer dürfte über den Grund des Lachens sich nie klar geworden sein. Bei einer anderen Gelegenheit wurde von Hansastädten gelesen und von Meklenburg. Der Kindervorwitz machte sich eine Gedächtnisstütze aus der Tatsache, daß ein Bub mit Namen Hansl große Ohrklappen hatte, und merkte sich die Hansastädte mit hanzlušeta — Ohrwaschl des Hansl — und Meklenburg — nun ja eine Volksspeise ist die melka — eine Milchsuppe und Meklenburg war im Nu eine Milchsuppenburg. Das Unterrichten muß für den Lehrer unter solchen Umständen ein Vergnügen sein und der Erfolg dementsprechend! Die Behauptung wird nicht unberechtigt sein, daß im slowenischen Landesteile der ganze Durchschnitt der Kinder auf der Stufe des Martinz in Grafenstein stecken bleibt. Nur, wo in der Familie durch muttersprachliche Lektüre nachgeholfen wird, werden die Kinder nach acht Schuljahren fähig sein, ein einfaches Brieflein halbwegs richtig zu schreiben. Beweis dafür sind auch die lebhaften Klagen, welche von der landwirtschaftlichen Fortbildungsschule im slowenischen Landesteile wiederholt erhoben wurden. Man konnte mit einem Fortbildungsunterrichte nicht einsetzen, weil die Grundlagen der Volksschule vollends fehlten. Den Bauernbuben fehlten die elementarsten Kenntnisse. Die Klagen sind mit der Zeit wohl verstummt, aber offenbar nur deshalb, weil es der Partei des Freisinns unangenehm sein mußte, derlei Urteile über ihre Erziehungs- und Volksbildungskunst zu hören.

Während des Weltkrieges fragte den Schreiber dieser Zeilen ein höherer Frontoffizier: „Wie kommt es denn, daß der Kärntner Slowene als Soldat nichts liest? Mannschaften anderer Nationalität nahmen im Tornister wohl bisweilen das Evangelium oder Nachfolge Christi oder doch irgend ein Büchlein mit sich. Recht oder schlecht, es war das Buch dem Manne ein Trost.“ Der Kärntner Slowene liest nicht! Das Lesen der Muttersprache wäre das natürliche und nächste gewesen. Allein die Volksschule der Slowenen lehrte muttersprachliches Lesen nicht bloß nicht, sondern lehrte die Kinder das Muttersprachliche verachten. Man verbietet den Kindern nicht bloß an den ganz deutsch organisierten Volksschulen, sondern auch dort, wo man noch von einer utraquistischen Schule spricht, heute noch den Gebrauch der Muttersprache auch außerhalb der Schulstunden. Immer wieder wird den Kindern gesagt: das Deutsche ist vornehm, das Slowenische roh und bäuerisch. Man hat vor Jahren in Tainach geistreicherweise slowenischen Buben, wenn sie der Muttersprache außerhalb der Schule — schuldig wurden, einen schwarzen Topf an den Hals gebunden und sie mit diesem Topfe geschmückt hinausgehen lassen. Das ist nun allerdings schon lange her. In neuester Zeit geschah es inmitten des bewußt slowenischen Gebietes, daß Kinder im Schulzimmer slowenisch plauderten. Da trat der Oberlehrer in die Klasse und schnarrte die Kleinen an: „Wir sind hier nicht in einem slowenischen Schweinestall.“ Die allgemeine Behandlung der Muttersprache ist seit 50 Jahren noch schlechter geworden. Der Kärntner Slowene liest nicht. Warum liest er denn die deutschen Bücher und Zeitungen nicht? Wer liest denn, wenn er das Gymnasium absolvierte, lateinische und griechische Werke? Fachleute, sonst Niemand. Die Lektüre fremdsprachlichen Schrifttums ist ja viel schwieriger als man zu-

nächst zugestehen mag. Selbst bei guter Sprachkenntnis wirkt fremdes Schrifttum sehr ermüdend. Immerhin reicht diese Sprachkenntnis aus, um Pikanterien zu suchen und sich daran zu ergötzen. Die deutsch geschulten Slowenen lesen und verstehen verschiedene politische Schlagertexte und andere Schmutzschriften sehr gut. Diese Leute können sich aber auch mit dem slowenischen Buche nicht helfen. Dialekt ist nicht Schriftsprache. Damit soll nicht jenen eine Konzession gemacht sein, welche den muttersprachlichen slowenischen Unterricht aus dem Grunde ausgeschaltet haben wollen, weil angeblich der Kärntner Slowene die slowenische Schriftsprache nicht verstehe. Der Kärntner, sagt man, spricht nicht slowenisch, sondern windisch. Das Windische aber sei ein Gemenge von slawischen und deutschen Worten. Wenn man damit einen Spaß machen will, ist es ja so. Und das nicht bloß in Kärnten, sondern auch an der deutsch-italienischen Grenze oder wo sich in Wien Deutsche und Tschechen nahe kommen. Es muß auch vor tausend Jahren in ganz Deutschland so gewesen sein, sonst hieße nicht das Weißbrot Semmel — simila ist das Weizenmehl, die Thonplatte Ziegel von tegula, das Deckbrettel Schindel von schindula, der Schuhmacher Schuster von sutor und so fort mit Grazie. Man hat heute noch seine Mühe, Fremdworte auszuschneiden und nationalem Sprachgut zu seinem Rechte zu bringen. Man soll also nicht der Sprache der Kärntner Slowenen zum Vorwurfe machen, daß sie deutsche Ausdrücke mitschleppe. Die Sprachen der an das Deutsche Reich ehemals angeschlossenen nichtdeutschen Volksgruppen mußten ja mit der Zeit deutsche Worte in Menge aufnehmen. Die Reichskanzlei war deutsch, die Urkunden wurden lateinisch und dann deutsch ausgestellt, das Militär war deutsch. Und es war schließlich gar kein Unglück, wenn sich deutsche Worte in die slawischen Sprachen mengten und der Tscheche heute noch die Schnecke mit šnek bezeichnet, der Slowene aber hat dafür das schöne nationale Wort des polž (deutsch Posch), ein Tier, das alles beleckt, oder alles bekriecht (poliže—poleze). Daß in Kärnten jetzt nach fünfzigjähriger rücksichtsloser Bearbeitung des Volkes mit einer ganz deutschen Volksschule dort, wo gar nichts slowenisches gelesen wird, die Sprache zu einem Gemengsel geworden ist, ist doch nicht zu verwundern. Allein es ist keine Logik darin, wenn jemand sagt: „Wir haben die slowenische Sprache mit Volksschule und Militär glücklich zu einem Mischmasch gemacht, also dürfen wir von der deutschen Schule nicht abgehen.“ Folgerichtig wäre es, zu sagen: „Dann müssen wir eben eine Mischmaschgrammatik machen und diese Mischmaschschule einführen.“ In diesem Gemenge, wenn es wahr ist, daß die Kärntner eine solche Sprache reden, ist aber die Zahl der rein slowenischen Worte in solchem Maße vorhanden, daß man sagen kann, es sei das Kärntner Slowenisch sehr schön, archaisch von der Schriftsprache nicht verschoben und verschoben. Man gebe einer Kärntner Volksschule die alten heimischen slowenischen Worte wieder, man sage „pounam“ statt „govorim“ (pominjam), man sage „medočje“, Gesicht statt „obraz“, d. h. das was zwischen den Augen sichtbar ist. Man könnte sogar das „šribam“, schreiben in Kauf nehmen, weil es ein aus dem Latein kommender internationaler Ausdruck ist. Daß das Kärntner Slowenisch mit deutschen Ausdrücken untermengt ist, kann kein Grund sein, das Volk für immer in eine ganz deutsche Schule zu zwingen und zu internationalisieren. Berge und Flußnamen, Ortsnamen und Dorfnamen, Hausnamen und Familiennamen stehen wie unverrückbare Denkmäler im Lande und es ist komisch, dieses Land deutsch zu nennen und nur deutsch haben zu wollen. Man lasse die Dinge wie sie in der Natur sind.

(Fortsetzung.)

DOMAČE NOVICE

Tudi mi . . . !

Dunajski „Sturm über Oesterreich“ se v eni zadnjih številkih pritožuje nad zlorabljanjem domovine in ljubezni do nje. Med drugim pravi, da „imajo še dolgo vrsto takozvanih domovinskih društev in celo vrsto prireditelj, ki se vršijo pod firmo domovine. Na teh prireditvah se vidi, da pač izobešajo zastave dotične dežele, avstrijske zastave pa se bojijo in jo razobesijo kvečjemu v kakem kotičku. Tam lahko slišimo govore o ljubezni do domovine, o odgovornosti napram domovini, o nemški domovini, zastoj pa lahko iščemo besedo o očetnjavi, ljubezni do države, odgovornosti napram državi . . .“

Tudi mi smo istega mnenja. Ravno pri nas se toliko govori o domovini, o domovinski zvestobi, ravno pri nas so domovinski krožki, domovinski listi in domovinske prireditve na dnevnem redu. V mislih jim je domovina, prikrojena njihovim nacionalnim težnjam, domovina brez krščanske pravice in narodnostne enakopravnosti. Njej obljubujejo zvestobo, da zvestobe ni treba dokazovati državi, njej pojejo pesem „Heut gehört uns Deutschland, morgen die ganze Welt“, da ni treba avstrijske himne, njej prisegajo ljubezen in nedeljivost, da ni treba dajati ljubezni in zagotavljati nedeljivost avstrijski domovini. Nas pa dolžijo nezvestobe in nelojalnosti vprek, tako nedavno v svoji knjigi o Koroški.

V dejanjih je naša resnična domovinska zvestoba! Nekoč so naši očetje in bratje krvaveli v boju za domovino, kljub hudim prilikam izkazuje naš gospodar s točnim izvrševanjem svojih dolžnosti napram državi svojo državljansko zvestobo. Mi ne trpimo, da se onečašča naša ožja domovina, zavaja naša mladina, maliči in sramoti naša materinščina, zasmehuje naša molitev, blati dediščina naših prednikov. Od naše avstrijske domovine tirjamo spoštovanja naše narodnosti, da ji zamoremo vračevati zvestobo za spoštovanje. — V katerem taboru torej je prava domovinska zvestoba in ljubezen? tj.

Tako v Ameriki — in pri nas? Nedavno smo čitali v dunajskem akademskem glasilu, da poučujejo ameriški študenti prostovoljno otroke evropskih priseljencev v njihovi materinščini. Mnenja so namreč, da izhaja iz vrst ljudstva, ki pozabi materni jezik, pretežno število zločincev. Izkorenini se iz domače zemlje, ne more se takoj uživati v novi svet, pa izgubi moralno oporo ter postane prah, ki ga meče veter sem in tja in ki povsod, kamor pride, uničuje in razjeda življenje. — Tako v Ameriki, kjer bi v vrvenju narodov in jezikov najmanj pogrešali ljubezen do materinščine. Pri nas pa so mnogi še vedno mnenja, da obstoja njihova naloga v tem, da širijo nemško kulturo s tem, da iztrebljajo drugorodno materno govorico. In ni jih strah pogubnih sadov njihovega dela, ki se bodo nekoč nujno maščevali nad njimi samimi.

Še enkrat „Die Schwarzen“. Zadnja notica pod tem naslovom me spominja smešne, a resnične zgodbe. Zapadno od Radiš leži vasica Dvorc ali Žvorc. Nemci so jo krstili z „Schwarz“. Pa pride sem nekoč Nemec-šaljivec in vpraša žensko, odkod to čudno krajevno ime: „Sind vielleicht alle Leute schwarz?“ — Ženska mu odreže: „O na, sind dajče auch, sehr viel dajče!“ — Mož se je nasmehnil in si mislil svoje o Nemcih v Žvorcu, odkritje plemena koroških zamorcev pa je prepustil očitno koroškemu zgodovinarjem. —ič.

„Kärntens hundertjähriger Grenzlandkampf.“ Pod tem naslovom smo nedavno poročali, da je bil oče pisatelja omenjene knjige rojen Slovenec. Od avtorja knjige prof. dr. Viktorja Miltschinsky smo sedaj sprejeli sledeči popravek: „Ugotavljam, da moj oče nikakor ni bil rojen Slovenec, marveč Nemec po rojstvu, ki se je šele na Bistrici nekoliko naučil slovensko. Nikakor tudi ni bil strasten nasprotnik Slovencev, marveč je v jezikovno-mešanem ozemlju samo zastopal pravice nemštva. Ravno isto je pri meni. Poslovenila pa se je na Kranjsko izseljena veja družine, ki je med drugimi postala znana po umrlem slovenskem pisatelju Franu Milčinskem.“

Troje vsaj, prijatelji! Najizdatnejša je prosveta v družini, zanjo so namenjeni mirni nedeljski popoldnevi in tihi zimski večeri. Mohorjeve knjige, „Koroški Slovenec“ in „Nedelja“ bodijo družinsko čtivo, ki bo vedrilo duha in blažilo srce! Ne govorimo „narod, narod“, v teh knjigah in listih, prijatelji, je duh vašega naroda! Vsaj to troje!

Blasnikova „Velika Pratika“ za leto 1938 je izšla in se razpošilja za ceno Din 5.— za vsak komad. Naročila na tiskarno J. Blasnika nasl., Ljubljana, Breg 10-12. Dobi se tudi v trgovinah in v upravi našega lista. To je najbolj priljubljeni in najbolj razširjeni slovenski ljudski koledar že od nekdaj. 69

Eisenkappel—Železna Kapla. Nenadoma nas je zapustil vrli č. g. kaplan Jožef Picej in odšel v Št. Jakob. Takoj po svoji novi maši v Št. Primožu je prišel v našo faro in je goreče deloval med nami že peto leto. Z veliko vnemo je vršil težavno dušnopastirsko delo. Vsem je bil vse, da bi vse pridobil za Kristusa. Težkim srcem smo se poslovili od njega. Ohranili ga bomo v hvaležnem spominu. Želimo mu mnogo uspehov v novem delokrogu. Št. Jakobčanom pa častitamo.

Odvetnik

in zagovornik v kazenskih zadevah

Dr. Kurt Knapitsch

s tem naznanja, da je odprl svojo pisarno

v Celovcu, Herrengasse št. 10.

Telefon 530.

72

Izpred Jepe. (Petschnitzen—Pečnica.) Našo šolo smo znotraj in zunaj lepo popravili. Tako je bilo zunanje zidovje že očrnelo, da so mnogi tujci šolo smatrali za kak star grad. — Dosedanji nadučitelj Maks Kowatsch je dodeljen šoli na Zili pri Beljaku. Novi šolski vodja je nadučitelj Treiber, ki je doslej vodil šolo in fronto v Vovbrah. Mladi učitelj Pauker, doma pri Tomažu v Dobju pri celovškem Št. Jakobu, je zopet prišel k nam, ravno tako mlada učiteljica Plantev iz Sinče vesi. — Leseni mrtvaški križ, ki je stal na strmini klanca pred pokopališčem, sta podrla dež in veter. Postavili smo novega, ki je gotovo najlepši izmed vseh lesenih križev, ki ob potih in na polju krasijo našo okolico. Po starodavni navadi se pred tem križem ustavijo pogrebci s krsto, dušni pastir krsto blagoslovi in vodi sprevod med grobove. — Uboge duše v vicah, ki na svoj dan posetijo pokopališča, so bile topot z nami gotovo zadovoljne. Naše pokopališče še ni videlo toliko ljudstva, kako popoldne pred Vernimi dušami. In toliko sveč in rož na grobeh! Medtem ko je v sosednjem Šentjakobu bril oster veter in pogasil vprek vse sveče, smo imeli mi, zaščiteni pod Humom, Petelinom in Taborjem proti severu in z Jeko proti jugu, najlepše vreme. Zato tudi imamo toliko cvetic še v pozni jeseni. Župnik Hani je štel na Vernih duš dan 476 cvetov v svojem vrtu pred župniščem.

Eisenkappel—Železna Kapla. Na kvaterno nedeljo smo se Bogu zahvalili za prejete dobrote. V slovesni procesiji so otroci nesli razne pridelke in jih potem simbolično darovali pri sv. maši. Četudi nas navdaja skrb, kaj bo z zimo radi pomanjkanja kruha, ne zgubimo zaupanja v pomoč božjo. Pri mnogih gorskih kmetih se radi neugodnega vremena ni pridelalo niti semena. Zato bomo morali kruh kupovati. Pričakujemo izdatne pomoči vlade. — Dne 28. okt. je bil žalosten pogreb. Pokopana sta bila pri D. M. v Trnju ponesrečenca v Kortah, o katerih se je v zadnjem času pisalo v listih. Oba mladeniča v najlepši dobi življenja. Jožef Beton je bil star 32 let, doma iz Grada pri Cerkljah. Njegov brat je bil tudi od strela zadet, pa je še pri življenju in je zdaj v preiskovalnem zaporu. Drugi je Miklavž Ropret iz Velesovega pri Kranju, 25 let star. Sorodniki rajnih niso mogli pravočasno priti k pogrebu, zato so se pa domačini udeležili v lepem številu žalostnega pogreba in molili za dušni pokoj ponesrečencev. Ta slučaj je svarilo naši mladini, zlasti fantom, naj bodo pokorni staršem in cerkvi, pa bodo srečni. Slaba družba napravi v kratkem času lahko iz dobrega mladeniča zločinca.

Rosegg—Rožek. V ponedeljek 8. novembra so pripeljali k farni cerkvi na vozu dve krsti. Za vozom je šla izvanredno velika množica ljudstva, pred njim pa dva duhovnika in cerkveni pevski zbor. Umrli sta dve babici-kmetici, Deža Štefančič in Hanca Hancijeva iz Šmartna. Prva je dosegla 77, duga 67 let. Vse življenje sta živeli v najtesnejšem prijateljstvu, vsak dan sta se obiskovali, vsako nedeljo šli skupno v cerkev, bili skupaj na vseh romarskih potih. Prva je zbolela Hanca in bila skoro dve leti v postelji, Neža pa jo je zvesto tolažila. Vedno sta si zatrjevali: Skupaj sva živeli, skupaj hočeva umreti. In res, ljubi Bog ju je uslišal. Novi župnijski upravitelj preč. g. Koglek je prišel v spremstvu šentjakobskega g. kaplana s cerkvenim pevskim zborom na domova obeh pobožnih mamic, ju blagoslovil na mrtvaški postelji ter spremljal na njuni zadnji poti. Skupaj v cerkev, skupaj v nebesa — na poseben način se je ta stari rek tokrat uresničil. Večni jima mir!

Radsberg—Radiše. (Razno.) Zadnji sončni dnevi so bili za nas pravi blagoslov, da smo mogli spraviti pod streho zadnje poljske pridelke. Repa je bila le slaba, boljša pa pesa, kolerabe in zelje so požrle večinoma gosnice, da ponekod ne bo kislelega zelja s špehom. V prihodnje se bo treba pravočasno spraviti nad tega škodljivca, ki je letos povzročil na zelnikih toliko škode. Tudi ajda ni dala prebogatega pridelka, kakor je obetala. Nepristano deževje jo je oviralo pri cvetju in zorenju. Nekoliko boljše je bila koroza. Dovolj bo sadja in povsod je primanjkovalo sodov za mošt. — Na večer pred Vsemi svetimi se je tropa fantalinov spravila nad razglasno tablo dom. fronte, pritrjeno pred cerkvijo. Junaki so jo odtrgali od zida in vrgli na tla, da se je razbila. H temu žalostnemu korenjaštvu jih je najbrže zapeljal kralj alkohol. Isti večer so med rožnim vencem v cerkvi zbijali neokusne šale. To so sadovi veri in rodu odtujene mladine. Vedno spet doživljamo resničnost kanclerjevih besed: „Odpadništvo še ni nikomur koristilo!“ Za zločinci poizveduje orožništvo. — Naš preč. g. župnik se je moral podvreči težki operaciji, ki jo je srečno prestal in se po treh tednih vrnil med svoje ovčice. V času odsotnosti je faro oskrboval č. g. Mohor Picej. — Poročimo imamo bolj malo. Predzadnje nedeljo nas je zato presenetil oklic enkrat za trikrat: Tesar Tone Orlič si je pred letom dogradil ljubek dom, sedaj pa si poiskal družico in gospodinjjo v Mariji Verdnik iz Djekš. S svojimi šestimi križi je hotel dati korajže za ženitev še drugim. Želimo novi družini obilo sreče!

Ženimo se! (Keutschach—Hodiše.) Veseli dnevi so za nami, naša fara pa je kar za tri mlade družinice bogatejša. V nedeljo 7. t. m. je vodil bivši predsednik „Zvezde“ France Šušu svojo nevesto pd. Mračnikarjevo Tilko pred poročni oltar. Naš neumorni režiser Tevžej Kompoš ni hotel zaostajati, pa si je izbral družico v pridni igralki Leniji Mikše, pd. Žampovi. In se je dal z njo zvezati pred oltarjem Marije Pomagaj na Brezjah. Tudi Pritiče so bile isto nedeljo prav veselo razpoložene. Svatoval je zadnji in najmlajši sin ugledne Cvandrove družine Tomej s pd. Riplnovo Katico na Goričici. Mladi možje so izšli iz društvenih vrst in bodo nedvomno tudi v bodoče društvu vsikdar v ponos. Naj je njihovo družinsko življenje polno blagoslova in tihe sreče!

Feistritz i. R.—Bistrica v Rožu. Humberški gozdar Korb je 9. nov. ujel divjega lovca Martina Fister iz zgornjega kraja. Ostrelil ga je preko lica in ušesa in predal sodišču. — Nemška priloga slejkoprej zbuja tudi našo pozornost. Številke ljudskega štetja glasno pričajo, kako so Nemci razporeženi napram naši manjšini. Leta 1880 nas naštejejo še nad 120.000, po 50 letih pa izgine okroglo 100.000 Slovencev na papirju neznanokam. Vsak pameten si bo pri tem mislil svoje o zadnjem ljudskem štetju.

Eisenkappel—Železna Kapla—Št. Lenart. Izredno ugodna jesen nam je omogočila, da smo v nedeljo dne 7. nov. obhajali slovesno v Št. Lenartu spomin cerkvenega patrona. Št. Lenart v Remšeniku je najvišja cerkev v slov. delu Koroške. Leži ob državni meji pod zgodovinsko goro Ovševo. Iz Kaple so približno 3 ure hoda. Popolnoma v samotni je to svetišče. Daleč naokrog ni kmeta. Opravili smo na vrhu zahvalno procesijo in slovesno božjo službo s skupnim ljudskim petjem in li-

turgično molitvijo. Stolp in cerkev sta dobila letos na zunaj novo obleko, popravljena je bila tudi naša druga gorska cerkev Šmarjeta v Remšeniku, ki je v sosesčini Št. Lenarta.

Ferlach—Borovlje. Ko so tihotapski tatovi zadnjič obiskali skladišče tukajšnje puškarske zadruge in je prišlo do znane žaloigre v soteski pod Kortami, je prijeti tihotapec orožnikom izjavil, da je bil eden njegovih pajdašev nek Borovčič „Tone“. Poznejša preiskava je nato dognala, da so bili vsi trije iz okolice Kranja. Ukradene puške se nahajajo spet v skladišču, a so precej poškodovane, ker so tatvinski tihotapci ravnali z njimi dokaj neusmiljeno.

Drobiž. Zimska pomožna akcija za gorske kmete bo izvedena kot lani v obliki oddaje pocenjene rži. — Sv. oče je sprejel v avdijenco prevz. knezoškofa dr. Adama Hefter-ja. — Vseh služkinj v državi je glasom izkazov bolniških blagajn 94.245, od teh je na Koroškem 5478. — V gozdu pri Podroščici so našli mrtvega 69letnega Leopolda Lederer, stanujočega v Dragožičah. — Neznanci so izplenili trafiko Schuln v Žrelcu in odnesli blaga za 552 S. — V Hodišah se je 7. t. m. poročila Mračnikarjeva Neža z Francem Wagner-jem, zidarjem v Sekiri. — V Gradičah pri Pliberku je umrla 71letna Terezija Kummer. — 24letni Franc Kogler iz Sinče vesi je bil vsled denarne poneverbe obsojen na leto težkega zapora. — V Mohličah so pokopali posestnika Gregorja Hovca, pd. Kovača iz Gorič. — V Škocijanu je umrla Tina Lesjak, bivša kuharica rajnega kanonika dr. Sommer-ja. Vsled svoje značajnosti je bila zelo spoštovana. Pokopali so jo tinjski prošt mil. g. Benetek ob asistenci g. župnika Poljanca. — V Škocijanu se je poročil gostilničar Rudolf Wank, pd. Pukart, z gčno Katarino R. z Rude. — Zvišati nameravajo radio-pristojbine za 20 g na mesec.

NAŠA PROSVETA

Čuvajmo slovenski jezik!

Slovenski jezik govori do dva milijona Slovencev. V tem jeziku imamo že pred 1000 leti napisano našo besedo in ravno to nam tudi dokazuje, da nam je ta jezik sam dal spričevalo, da moremo v tem jeziku ne samo govoriti, ampak tudi pisati. Skromni so začetki slovenskega pisma, kažejo nam pa veliko silo in bogastvo jezika v oni dobi. Ta jezik je že tedaj čist in lep, v teku stoletij pa se je izčistil in se danes še čisti. Ti rokopisi so nam drag spomenik, saj nam kažejo, da je slovenski jezik šel po svoji posebni razvojni poti v bodočnost.

Prvi tak rokopis in najstarejši so Brižinski spomeniki, ki so nastali nekako okoli leta 1000 po Kristusu. Obsegajo splošno veroizpoved, kratko pridigo o grehu in pokori in novo obliko splošne izpovedi. Drugi je Stiški rokopis iz leta 1428, imenovan po stiškem duhovniku. Obsega molitev pred pridigo in pesem „Salve regina“. Leta 1440 je pripisal h temu rokopisu drug stiški duhovnik velikonočno pesem in obrazec za splošno izpoved. Tretji je Celovski rokopis, ki izhaja iz leta 1430. Tu imamo v slovenskem jeziku Očenaš, Avemarijo in Vero.

To so prvi naši rokopisi v slovenskem jeziku. Zakaj rokopisi? Takrat še niso poznali tiskarskih strojev, zato pa so pisali večinoma po samostanih, ki so bili v oni dobi nositelji kulture, sami menihi na pergament ali na papir. Poleg teh treh rokopisov imamo še nekaj manjših odlomkov v slovenskem jeziku. Po teh delih sodeč, moramo misliti, da je bilo več napisanega, da pa je zob časa marsikaj uničil.

Na splošno bi lahko rekli: Ti trije rokopisi so legitimacija za vstop v samostojno jezikovno življenje, so legitimacija našega jezika. Jezik, ki ne raste in se ne razvija, je mrtev. Jezik slovenski pa raste, živi, se dviga v svojem razvoju vedno višje, tako da je vedno lepši in bogatejši. Od začetka njegove pisane izpričanosti do danes raste in bo živel, dokler bo živel slovenski rod. db.

Vzgleđi vlečejo! Selani so prvi stavili odvišni oderski material na razpolago prosvetni centrali in kar troje društev že pripravlja njihove igre. —

Njim so se sedaj pridružili vrli Radišani in prepustili centrali vse svoje odigrane ali neuporabne komade. — Živela torej društvena vzajemnost!

Društva v Rožu in celovski okolici, pozor! Na Štefanovo 26. decembra se zberemo na veliki pevski prireditvi v boroveljski kinodvorani. Po tem določite termine svojih društvenih prireditev. V nedeljo 9. januarja pa praznujemo po vseh naših društvih družinski praznik s popoldanskim društvenim sestankom, posvečenim družini, celici našega narodnega življenja.

Glainach—Glinje. V nedeljo 21. novembra priredi Čitalnica pri Cingelcu na Trati veseloigro „V Ljubljano jo dajmo“. Vmes nastop pevskega zbora. Vabljeni!

Eberndorf—Dobrla ves. V nedeljo 21. t. m. gostujejo v Narodnem domu ob 3. uri igralci pliberškega društva z igro „Dom“. Sodelujejo okrožni pevski zbor. Vsa okolica vabljena!

GOSPODARSKI VESTNIK

Izdatna zimska krma.

Letošnja krompirjeva letina je v splošnem zadovoljiva in bo mnogokod dovolj krompirja za zimsko krmljenje. Posebno dobro se obnese pokladanje okisanega krompirja, če pri tem upoštevamo nekatere okoliščine.

Konji radi žrejo krompir, ki jim lahko v polni meri nadomesti oves. Oves je drag in si ga bo le redko kateri gospodar zamogel nabaviti. Ker so 3 kg ovsa v ceni enakovredni 10 kg krompirja, se izplača krmljenje konj s krompirjem skoroda ravno tako, kakor prodajanje krompirja na trgu. Pač po tem, koliko je konj vprežen, pokladamo dnevno največ 20 kg okisanega krompirja na konja. Ker so konji sila občutljivi, je treba paziti na to, da so gomolji zdravi in dobro oprani. Krompir pomešamo s slamsko rezanico ter dodajamo še nekoliko živinske soli.

Najboljši je okisan krompir za svinje, pri katerih po količino krompirja postopoma zvišavamo. Pitalnim živalim pokladamo redno tudi nekoliko beljakovinate krme. Pripraven je krompir za pitanje volov, katerim pokladajo nekateri živinorejci do 30 kg na dan. Vol, ki dobiva dnevno 4 kg detelje in 4 kg sena ter še 20 kg krompirja na dan, mora na teži pridobivati vsaj 1 kg dnevno. Manj krompirja pokladamo mlekarcem, ker zadobi mleko ob količinah nad 15 kg neprijeten okus, sirovo maslo pa postane mazasto. Poleg krompirja dajemo seve sena in slame ter kostne moke in živinske soli.

Živinorejci smo, od naših hlevov zavisijo kmetije in njihov procvit. V zadnji številki že smo nakazali, da bo treba uvesti številke in račune tudi pri krmljenju. Iz današnjih vrstic izhaja važnost krompirja pri krmljenju, še bolj pa pomen naprav za njegovo okisanje. Ko dosežemo to, da se udomačijo na naših kmetijah za živinorejo izredno važne silonaprave, bomo končno v našem kmetijskem gospodarstvu na poti navzgor. Lw.

Kedaj obnavljamo sadovnike? Naj nihče pri nas ne koplje za sajenje sadnega drevja majhnih, kakor dober škaf širokih jamic in vanje pogreza sadik! Jame morajo imeti v premeru vsaj 1 in pol metra, še bolje je dva metra, globoke pa naj so 50 cm. Sedaj posajeno drevje dobro obložimo z gnojem in zemljo, da ne škoduje zima. V težkih in vlažnih zemljah pa s sajenjem rajši počakamo do vigradi.

Apno in sadno drevje. Ponekod še vedno skušajo varovati sadno drevje pred divjo in domačo živaljo s tem, da pobelijo debela z apnom. Dosedanje izkušnje učijo, da je beljenje z apnom popolnoma odveč. Zakaj bi se žival, kateri tako zelo prija apno v krmi, branila apna na deblu? Apno ne sliši na deblo, marveč v zemljo, kjer lahko pride popolnoma do veljave in je koreninju izdatna pomoč.

Snažimo sadna debela. Drevje je treba snažiti kakor živino. Pregosto vejevje, vodene poganjke, nalomljene in suhe veje odžagamo tik debela, rane zamažemo z drevesno mažo. Staro skorjo ostrgamo ter sežgemo, da uničimo v njej skrito golazen.

Drevje, ki ga je hudo napadel mah in lišaj, poškrpimo z apnenim prahom iz negašenega apna ali z drevesnim karbolinejem. Snažno drevje in snazana živina, to je dika umnega gospodarja!

Česen je čislano domače zdravilo. Mnogo ga uživajo na jugu in so zato tako zdravi in odporni. Priporočajo ga za reditev prebave. Prav dober je tudi kot zdravilo proti otrpevanju žilja, ki je pogosta starostna bolezen. Ne manj ko en strokoc in ne več ko tri strokce na dan je srednja mera.

Velikovški trg sredi novembra. Na živinski trg so prignali 7 volov, 2 mlada vola, 21 krav, 2 telici, 2 prašiča, 84 plemenskih, 12 ovc, 2 kozi. Cene se niso spremenile. — Na blagovnem trgu so veljale sledeče cene: jajca 16, stare kokoši 2 do 3.50, mlade 2—3.50, zeljate glave 15, sirovo maslo (kg) 2.40—3.20, pšenica (100 kg) 39, rž 32, oves 24, proso 22, konoplja 28, ječmen 26, ajda 30 S.

Originalna Melotte - mlečna centrifuga

najboljši in najtrpežnejši posnemalnik sedanjosti

Pinje, posode za mleko itd. itd.

Parilniki

Brabantski, obračevalni plugi kakor drugo poljsko orodje

Ceniki zastoj, ugodni plačilni pogoji 73

Melotte Werke, IV., Mayerhofg. 16-20

Sposobni upravičeni zastopniki se iščejo

3 x dohodek

v svinjskem hlevu!

vsled krepostne krme „Emivit“

Koncentrat z uradnim jamstvom hranilne vsebine. Zahtevajte brezplačna pojasnila in dopošiljatev prospektov od proizvajalca 64

Franc in Rudolf Gubik

Kraftfuttermittelherzeugung

Wien XII., Schönbrunnerstr. 179

Za 5 S na mesec dobavljajo 54

posnemalnike

Jos. PELZ, Wien XV., Mariahilferstr. 164

Ceniki zastoj Zastopniki se iščejo

Zimski ostanki

meter 70 grošev.

Barhente za perilo in obleke, flanel, nitkasto blago, modre, črne, rdeče in modne tiske, posteljino v vseh barvah, šifone, Oxforde, klot-molino, Jacobrisače, ševijote, zimske dirndle razpošiljamo po povzetju.

Naročite za Božič po želji

30 metrov za S 21.—

R. & Josefina WEISS,
Wien, IX. Bezirk, Porzellangasse 14

Pol kg lepih ostankov za krpanje S 1.—

Čevlji, stari, popravljani, vseh velikosti S 3.50 in S 2.50.

Čevlji, isti z novimi podplati S 6.— in S 4.50.

Čevlji s podplati prve vrste S 9.— in S 7.50.

Dežni plašči, nepromočljivi, rabljeni S 6.—

Zimski plašči, pristna volna, rabljeni, temno-modri S 24.— in S 20.—

Ako ne ugaja, denar nazaj.

Od S 20.— poštne prosto! Ceniki zastoj.